

KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN OIKEUKSIA VAHVISTETAAN

TIETOLEHTINEN

Hallitus esitteli maaliskuussa 2009 uuden vähemmistöpoliittisen strategian esityksessään Tunnustamisesta omaan valtaan – Hallituksen kansallisia vähemmistöjä koskeva strategia (esitys 2008/2009:158).

Strategia merkitsee useita muutoksia, jotka koskevat kansallisten vähemmistöjen oikeuksien vahvistamista ja vähemmistöpolitiikan toteuttamisambitioiden parantamista. Hallitus panostaa 70 miljoonaa kruunua uudistukseen, jota aletaan toteuttaa vuodesta 2010. Vähemmistöpolitiikan budjetiksi tulee täten runsaat 80 miljoonaa kruunua. Valtioapäivät hyväksyivät esityksen 10. kesäkuuta 2009.

TAUSTA

Vähemmistöpolitiikasta tuli oma politiikan alue vuonna 2000, kun Ruotsi ratifioi Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen ja Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan Eurooppalaisen peruskirjan. Ruotsin vähemmistöpolitiikan tavoitteena on antaa suoja kansallisille vähemmistöille, vahvistaa niiden vaikutusmahdollisuuksia ja tukea historiallisia vähemmistökieliä, niin että ne säilyvät elävinä. Ruotsin kansalliset vähemmistöt ovat juutalaiset, romanit, ruotsinsuomalaiset, saamelaiset ja tornionlaaksolaiset. Vähemmistökielet ovat jiddişi, meänkieli, romani, saame ja suomi.

Kokemus osoittaa, että vähemmistöpoliittisia tavoitteita on vaikea saavuttaa ja että kansallisten vähemmistöjen tarpeita ei ole otettu huomioon riittävässä määrin.

Euroopan neuvosto on Ruotsin vähemmistöpolitiikkaa tarkastaessaan huomauttanut parannusten tarpeesta monella alueella.

Hallituksen vähemmistöpoliittinen strategia sisältää sen vuoksi toimia, joiden tarkoituksena on:

- turvata Euroopan neuvoston vähemmistösopimusten parempi noudattaminen
- seurata paremmin vähemmistöpolitiikan toteuttamista
- toimia kansallisten vähemmistöjen syrjinnän ja uhanalaisuuden vastustamiseksi
- vahvistaa kansallisten vähemmistöjen omaa valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia sekä
- edistää kansallisten vähemmistökielten säilymistä.

REGERINGSKANSLIET

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN OIKEUKSIA VAHVISTETAAN

UUSI LAKI KANSALLISISTA VÄHEMMISTÖISTÄ

Uusi laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (SFS 2009:724) korvaa nykyiset lait oikeudesta käyttää saamea ja suomea ja meänkieltä (1999:1175, 1999:1176). Muutoksia tehdään myös Saamelaiskäräjistä annettuun lakiin (SFS 1992:1433) ja sosiaalipalvelulakiin (SFS 2001:453). Lakimuutokset tulevat voimaan 1. tammikuuta 2010.

Ruotsin kansainväliset velvoitteet merkitsevät, että tietyt vähemmistöt koskevat oikeudet on toteutettava koko maassa. Uusi laki koskee sen vuoksi kaikkia kansallisia vähemmistöjä. Viranomaisille määrätään velvollisuus tiedottaa kansallisille vähemmistöille uuden lain mukaisista oikeuksista. Kansallisten vähemmistökielten suojelemisesta ja edistämisestä tulee voimaan erityinen vastuu. Kansallisten vähemmistöjen mahdollisuuksia säilyttää kulttuurinsa Ruotsissa ja kehittää sitä on edistettävä, samoin kuin lasten kulttuuri-identiteetin ja oman vähemmistökielen kehittymistä.

HALLINTOALUEITA LAAJENNETAAN

Vahvistettua vähemmistösuojaa, joka nykyisin koskee meänkieltä, saamea ja suomea seitsemässä Norrbottenin kunnassa – ns. hallintoalueilla – laajennetaan maantieteellisesti käsittämään useampia kuntia. Tämä merkitsee, että entistä useammat voivat käyttää saamea ja suomea yhteyksissään viranomaisiin ja että entistä useammat saavat oikeuden esikoulutoimintaan ja vanhustenhuoltoon kokonaan tai osittain saamen ja suomen kielellä.

Suomen kielen hallintoaluetta laajennetaan 18 kuntaan. Nämä ovat: Botkyrka, Eskilstuna, Hallstahammar, Haninge, Huddinge, Håbo, Köping, Sigtuna, Solna, Södertälje, Tierp, Tukholma, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker ja Östhammar. Jo aikaisemmin hallintoalueeseen ovat kuuluneet Haaparanta, Jällivaara, Kiiruna, Pajala ja Övertorneå.

Saamen kielen hallintoaluetta laajennetaan 13 kuntaan. Nämä ovat: Arvidsjaur, Berg, Härjedalen, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Uumaja, Vilhelmina, Åre, Älvdalen ja Östersund. Jo aikaisemmin hallintoalueeseen ovat kuuluneet Arjeplog, Jokkmokk, Jällivaara ja Kiiruna.

Meänkielen hallintoaluetta ei laajenneta. Alueeseen kuuluvat edelleen seuraavat kunnat: Haaparanta, Jällivaara, Kiiruna, Pajala ja Övertorneå.

Kyseiset kunnat saavat valtionavustusta uusien määräysten aiheuttamiin lisäkustannuksiin. Myös muut kuin tässä luetellut kunnat voivat vapaaehtoisesti liittyä hallintoalueeseen ja saavat siten oikeuden valtionavustukseen. Hallitus päättää vapaaehtoisesta hallintoalueeseen liittymisestä sen jälkeen, kun kunta on hakenut sitä.

VAHVISTETUT OIKEUDET HALLINTOALUEIDEN ULKOPUOLELLA

Yksityisillä henkilöillä on oikeus käyttää meänkieltä, saamea ja suomea yhteyksissään viranomaisiin, jos asian voi käsitellä vähemmistökieltä hallitseva työntekijä. Yksityisille henkilöille on myös annettava mahdollisuus meänkieliseen, saamenkieliseen ja suomenkieliseen vanhustenhuoltoon, jos kunnassa on kyseisiä kieliä hallitsevaa henkilökuntaa.

Hallintoviranomaisten tulee sen vuoksi toimia niin, että käytettävissä on meänkieltä, saamea ja suomea hallitsevaa henkilökuntaa siellä, missä se on tarpeen yhteyksissä viranomaiseen tai vanhusten hoivaan. Tämä merkitsee muutosta sosiaalipalvelulakiin.

Yksityisillä henkilöillä on aina oikeus käyttää saamea ja suomea kirjallisissa yhteyksissään Valtiopäivien asiamiehiin, Oikeuskansleriin, Vakuutuskassaan, Verovirastoon ja Syrjintäasiamieheen asioissa, joissa yksityinen on osapuoli tai osapuolen edustaja.

KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN OIKEUKSIA VAHVISTETAAN

SELKEÄMPI VIRANOMAISVASTUU

Euroopan neuvoston vähemmistösopimusten noudattamista on tarpeen parantaa viranomaisten vastuuta selkeyttämällä. Tukholman läänin lääninhallitus ja Saamelaiskäräjät saavat sen vuoksi vähemmistöpolitiikan toteuttamisen seurantavastuun. Näiden viranomaisten tulee myös neuvonnan, tiedotuksen ja muun senkaltaisen toiminnan avulla auttaa muita hallintoviranomaisia lain soveltamisessa ja yhteistoiminnassa kyseessä olevien kuntien kanssa koordinoida hallintoalueiden laajentaminen.

Tukholman läänin lääninhallitus ja Saamelaiskäräjät saavat tehtäväkseen järjestää toimia, jotka lisäävät tietoa ja tietoisuutta kansallisista vähemmistöistä ja Ruotsin kansainoikeudellisista velvoitteista. Saamelaiskäräjät saavat myös tehtäväkseen luoda kansallisia vähemmistöjä koskevan verkkosivuston ja vastata siitä.

Saamelaiskäräjien on vastaisuudessa vahvistettava saamen kieltä koskevan työn tavoitteet – tehtävä ei ole pelkästään johtaa työtä. Valtiopäivät ja hallitus voivat muotoilla kansallisen kielipolitiikan kokonaisvaltaiset tavoitteet, mutta Saamelaiskäräjillä tulee olla vastuu saamen kieltä koskevan työn sisäisten tavoitteiden muotoilemisesta.

Syrjintäasiamiehen tulee jatkaa työtään, jota se tekee kansallisten vähemmistöjen keskuudessa näiden oikeuksien edistämiseksi. Uusi syrjintälaki (SFS 2008:567) antaa Syrjintäasiamiehelle hyvät edellytykset toimia vastaisuudessaakin yhtäläisten oikeuksien ja mahdollisuuksien saamiseksi kansallisille vähemmistöille mm. lisäämällä näiden ryhmien keskuudessa tietoa syrjintäkysymyksistä.

VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUKSIEN PARANTAMINEN

Kansallisten vähemmistöjen omaa valtaa ja vaikuttamismahdollisuuksia täytyy lisätä, jotta Ruotsi pystyisi paremmin toteuttamaan

vähemmistösopimusten mukaiset velvoitteensa. Kansallisten vähemmistöjen vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen onkin keskeinen seikka, jotta ryhmien tarpeet saadaan näkyville yhteiskunnassa.

Kansallisten vähemmistöjen oikeudesta vaikuttamiseen säädetään kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä annetussa laissa. On erityisen tärkeää, että kansalliset vähemmistöt saavat mahdollisuuden neuvonpitoon paikallisella tasolla, koska monet yksityisiä henkilöitä koskevat päätökset tehdään juuri siellä.

Kansallisia vähemmistöjä edustavien järjestöjen järjestötukea korotetaan myös budjettivuodesta 2010 lähtien. On erityisen tärkeää priorisoida kansallisten vähemmistöjen edellytyksiä luoda toimivia neuvonpitomalleja hallintoalueilla.

VÄHEMMISTÖKIELTEN VAHVISTAMISEEN TÄHTÄÄVÄT TOIMET

Kansallisten vähemmistökielten tulevaisuus Ruotsissa on epävarma. Eräät kielistä, mm. eteläsaame, ovat vakavasti uhanalaisia. Kansallisten vähemmistökielten vahvistamiseksi, säilyttämiseksi ja revitalisoimiseksi tarvitaan aktiivisia toimia. Kielen revitalisoiminen merkitsee toimenpiteitä, joiden avulla uhanalainen kieli alkaa uudelleen elpyä mm. niin, että useimmat alkavat puhua sitä.

Niiden toimien lisäksi, jotka toteutetaan helpottamaan yksityisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää vähemmistökieltä yhteyksissään viranomaisiin, perustetaan eteläsaamen alueelle myös kaksi saamen kielen keskusta, Östersundiin ja Tärnäbyhyn. Saamelaiskäräjistä tulee näiden kielikeskusten päämies, ja keskusten tehtävänä on harjoittaa ulospäin suuntautuvaa toimintaa saamen kielen käytön kehittämiseksi ja siihen innostamiseksi.

KANSALLISTEN VÄHEMMISTÖJEN OIKEUKSIA VAHVISTETAAN

Hallitus varaa erityisiä varoja kansallisten vähemmistökielten revitalisointitoimiin budjettivuodesta 2010 lähtien. Varat tulee käyttää yksityisiin henkilöihin suuntautuviin toimiin, ja ne jakaa hallituksen määräämä viranomainen hakemuksen pohjalta. Kansallisten vähemmistökielten kielenhuoltotoimiin varataan lisää varoja ja aluksi priorisoidaan erityisesti meänkieltä. Saamen kielen vahvistamiseksi lisätään myös integroitua saamen opetusta vuodesta 2010 lähtien. (Integroitua saamen opetusta järjestävät kunnalliset peruskoulut. Se merkitsee, että oppilaat voivat saada opetusta, jossa on saamelaista sisältöä, ja saamen kielen opetusta sen opetuksen lisäksi, jota he saavat saamen kielen äidinkielenopetuksena.)

VÄHEMMISTÖKIELISET PAIKANNIMET

Vähemmistökieliset paikannimet ovat arvokas osa kulttuuriperintöä ja yhteiskunnan edustajien tulee suojella niitä aktiivisesti. Tievirasto saa tehtäväkseen lisätä vähemmistökielisiä paikannimikylttejä, jotta tämä kulttuuriperintö tulisi näkyväksi. Valtiollisten ja kunnallisten viranomaisten tulee suojella vähemmistökielisiä paikannimiä ja saattaa vähemmistökielet näkyviksi kylttien ja muiden merkkien avulla. Vähemmistökielisiä paikannimiä tulee käyttää myös postitoimipaikkojen nimissä.

LISÄTIETOJA

Lisätietoja kansallisista vähemmistöistä, vähemmistöpolitiikasta, vähemmistösopimuksista ja hallituksen esityksestä 2008/09:58 on hallituksen verkkosivuilla

www.manskligarattigheter.se ja
www.regeringen.se/integration

Hallituksen esityksen voi myös ostaa Valtiopäivien painatustoimistosta, puh. 08-786 5810 tai ladata hallituksen verkkosivulta www.regeringen.se

Asiasisältöä koskeviin kysymyksiin vastaa Integraatio- ja tasa-arvoministeriön Syrjintäasiain yksikkö, puh. 08-405 10 00.

REGERINGSKANSLIET

Integrations- och
jämställhetsdepartementet